

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE AŞKIN LİBİDİNAL ETKİSİNE PSİKANALİTİK DUYARLILIKLA BİR BAKIŞ

A PSYCHOANALYTIC PERSPECTIVE ON THE LIBIDINAL INFLUENCE OF LOVE IN REPUBLICAN ERA TURKISH POETRY

İnanç DOĞRUOĞLU

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim
Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Programı,
Kocaeli, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-2496-6315

E-mail: inanc.dogruoglu@kocaeli.edu.tr.

Geliş Tarihi/Submitted: 19.12.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 11.03.2025

Kaynak Gösterim / Citation:
Doğruoğlu, İnanç (2025).
"Cumhuriyet Dönemi Türk
Şiirinde Aşkın Libidinal Etkisine
Psikanalitik Duyarlılıkla Bir
Bakış", Yeni Türk Edebiyatı
Araştırmaları. 17/33, 083-096.

<http://dx.doi.org/10.26517/ytea.584>

Öz

Psikanaliz perspektifinden aşkı anlamlandırma çabası, özellikle Lacan'ın 'öteki' kavramı etrafında şekillenen düşünceleriyle derinleşir. Freudla başlayıp Lacanla geliştirilen psikanaliz ekolünde, bütün taleplerin 'öteki' tarafından sevilme isteği üzerine bir talep olduğu düşünülür. Lacan'ın üzerinde durduğu durum, 'öteki'ne yöneltilen talebin arkasında yatan arzudur. Bahsi geçen arzu, 'öteki' tarafından fark edilme, görülme, onunla hemhal olma ve dolayısıyla bir bütün olmayı yani iç içe geçerek aynı bedende erimeyi içerir. Bu bağlamda aşk, yalnızca bireysel bir duygu değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel kodlarla iç içe geçmiş bir fenomen olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla aşkın bahsedilen yönüne yoğunlaşmak açısından üzerinde durmamız gereken konu, aşkın cinselliği kapsamında hangi noktalardan ele alınması gerektiğidir. Özellikle Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nde, şairlerin eserlerinde aşkın cinselliğe dair kodlarını çözümlemek, yalnızca bireyin arzularını değil, aynı zamanda dönemin bilinçdışı söylemlerini de açığa çıkarır. Şiirlerdeki aşk ifadeleri, kimi zaman şairin kendi içsel dünyasındaki kırılmaları ve çatışmaları yansıtırken, kimi zaman da 'öteki'yle kurulan ilişki üzerinden toplumsal yapının dönüşümüne dair ipuçları sunar. Bu makalede amacımız; bir taraftan aşkın cinsellik boyutunu ön plana çıkarmak, öteki taraftan da Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinden alınan örneklerle bu şairlerin 'bilinçdışı'larındaki yansımalarını incelemeye çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde aşk, şiir, arzu, libido, psikanaliz.

Abstract

The effort to interpret love from the perspective of psychoanalysis deepens especially with Lacan's ideas shaped around the concept of 'the other'. All demands are considered a request for the desire to be loved by the "other", at their core, in the psychoanalytic school developed by Lacan and initiated by Freud. In the psychoanalytic school developed by Lacan and initiated by Freud, it is accepted that all requests are essentially a demand for the desire to be loved by the "other". Lacan emphasizes the desire that lies behind the demand directed at the "other." This desire involves being recognized, seen, and united with the "other," and thus achieving a sense of wholeness, which includes intertwining and dissolving into one another. In this context, love emerges not only as an individual emotion but also as a phenomenon intertwined with social and cultural codes. Therefore, to concentrate on the mentioned aspect of love, it is essential to address the points within the scope of the sexuality of love. Particularly in the Republic Period Turkish Poetry, deciphering the codes of love related to sexuality, in the works of poets reveals not only the desires of the individuals but also the unconscious discourses of the era. Expressions of love in poetry sometimes reflect the fractures and conflicts within the poet's internal world or they provide clues about the transformation of social structure through the relationship established with the "other." In this study, the dimension of sexuality in love is emphasized and the reflections of poets' "unconscious" through examples taken from the Republican Era Turkish Poetry are examined.

Keywords: Love in Turkish poetry in the Republican period, poetry, desire, libido, psychoanalysis.

Extended Summary

This study comprehensively examines the psychoanalytic and existential dimensions of love through literary works and various theoretical approaches. Grounded in Sigmund Freud's concept of libido, the analysis underscores the central role of sexual desire in love. In Freud's theory, libido represents the energy of life instincts and originates from the id, shaped by the influences of the ego and superego. In this context, libido is not merely an instinctual energy but also a powerful motivational force driving human behavior and relationships. In the poetry of İlhan Berk and Necati Cumalı, this libidinal energy directed toward the love object is often expressed through the idealization and glorification of physical attributes. These poetic expressions reveal that the unattainable or incomplete nature of the desired object plays a decisive role in the persistence of love. Unfulfilled desires and incomplete emotions emerge as elements that perpetuate and deepen the experience of love.

The interaction between mystery and distance in romantic relationships is emphasized as a fundamental factor in sustaining love. Mystery both nourishes love and transforms it into an ideal centered on the object of desire. Simone de Beauvoir's correspondence highlights that love is often directed toward a single individual, with this exclusivity potentially leading to indifference or even aversion toward other objects. Beauvoir's profound observations on love compel a reconsideration of the notions of fidelity and commitment in relationships. Alain Badiou and Nicolas Truong contribute to this discussion by conceptualizing love as a state where the body and desire are wholly surrendered to the beloved. According to their perspective, love is not merely a physical attraction but also a process of spiritual surrender and idealization. This view frames love as a synthesis of idealization, dissatisfaction, longing, and physical surrender. The dedication of the body to the beloved demonstrates the unity of the physical and emotional dimensions of love.

Another significant aspect of this study is the analysis of the relationship between love, sexual desire, and physical intimacy. Love is defined through the meanings attributed to the body and behaviors of the beloved, which hold critical importance for the continuity of relationships. The bed is explored as a powerful metaphor representing the sacred and intimate nature of love. Beyond being a physical space, the bed symbolizes the intense emotional and sexual bond between two individuals. The relationship between Simone de Beauvoir and Jean-Paul Sartre vividly illustrates the impact of the cessation of sexual passion on love. Their relationship provides a compelling example of the critical role that touch and physical contact play in maintaining romantic bonds. Touch is not merely a physical act but also a fundamental way of forming and sustaining emotional connections.

From a psychoanalytic perspective, the origins of love are suggested to lie

in the experiences of physical contact and emotional security during early childhood. Physical contact experienced during infancy forms the foundation for the romantic relationships individuals establish later in life. Acts such as kissing and touching are regarded as essential elements that strengthen both the physical and emotional bonds of love. According to Freud's theories, early experiences play a decisive role in an individual's sexual and emotional development. In this context, love is considered a process that spans from childhood to adulthood, defined by the intertwined nature of physical and emotional elements.

The complex relationship between love and sexuality constitutes another major focus of this study. The connection between body and soul is examined particularly in light of the role of physical contact during infancy in human development. The pleasure and sense of security derived from touch during infancy form the foundational elements of adult romantic relationships. Physical intimacy and touch are shown not only to provide happiness and healing but also to strengthen the immune system and deepen interpersonal bonds. In this sense, the physical dimension of love directly impacts both the biological and psychological well-being of individuals.

The theoretical frameworks of Freud and Lacan offer significant guidance in understanding how love is shaped by feelings of lack and the desire to unite with the object of desire. Lacan's assertion that "there is no such thing as a sexual relationship" suggests that sexual interactions may emphasize the separation between individuals rather than their unity. This view posits that love fundamentally arises from a sense of lack and dissatisfaction. Love is perceived as an emotion that seeks to fill this sense of incompleteness, wherein physical and spiritual desires coexist in a synthesis. Poetic depictions of love often reflect this synthesis, merging the physical attributes of the beloved with profound feelings of passion and devotion. In the works of İlhan Berk and Necati Cumalı, this connection between physical and spiritual desires is strongly emphasized.

In conclusion, this study examines the physical and emotional dimensions of love in their intricate connection to fundamental human needs and desires. Through poetry, love is depicted as a recurring aspect of human experience that must be continually relived. The role of sexual desires in this process emerges as a determining factor. Love is presented as a pursuit of integration and meaning, evaluated as a universal human experience. This study offers a comprehensive analysis of the relationship between love and sexuality, exploring how early physical experiences shape adult romantic bonds and affirming love as a fundamental human quest. The intertwined nature of the physical and spiritual dimensions of love conveys a universal significance in human life.

1. Giriş

Aşkın etimolojik kökeni Arapça ışık ve sarmaşık kelimelerinden meydana gelmektedir (Eyuboğlu 45). Işığın şiddetinden göz, arzu nesnesinden/sevilenden başka hiçbir şey göremez ve âşık olunan/sevilen gözü adeta kamaştırır. Sarmaşık ise insanı tamamen saran ve kuşatan, kişinin hareketine izin vermeyen, onu zorlayan bir duygu gibidir. Bu bağlamda bireysel aşk, neslin devamından insanın tamamlanmasına kadar her yerde yaşayan ve devam eden bir süreçtir. Her an devam eder, beynin arka planında sürekli o vardır. Bu durum adeta obsesif bir hastalık hali gibidir.

Aşk, şehveti/arzu ve şefkati/merhameti aynı insana duyabilmektir. Kendini 'öteki'ne/arzu nesnesine vakfetmektir. Her hücreyi aynı hisle doldurmak, her şeyi, her birini arzu nesnesine aktarmak, her şeyi, kendini bile onun gözünden görebilmektir. Kurtulmaya çalışılması gereken bir duygu değil, tam tersi insana yaşadığını hissettiren, hayatını anlamlı kılan, kişiyi hayata bağlayan bir duyumdur. Âşık olduğumuz zaman beyin dokusuna 'hayat yaşamaya değer, daha çok bağlan, daha çok yönel' gibi uyarılar gönderilir. Güçlü arzu, istek, tutku hissettiğimiz durumlar beynimizi geliştiren hallerdendir. Her şey bir diğeri aynasında kıymetlidir. Bizim de bu makaledeki amacımız, arzu nesnesiyle bir bütün olmaya giden yolda aşkın ayak izlerini takip etmeye çalışmaktır.

Yetişkin Cinsel Aşk

Aşk duyumunun her şeyle ilgili olabileceği gibi temelinde -Freudyen bakış açısıyla söylenecek olursa- libido vardır. Psikanalitik açıdan bakıldığında libido, yaşamsal dürtülerin enerjisi olarak karşılık bulur. İd'den doğar ve ego ile süperegounun ketlenmesi sonucu kabul edilebilir bir hal alır. Bu bağlamda "Aşkın Doğal Felsefesi'nin tamamı cinsel dimorfizm, cinsel ölçüler, üreme organları ve hatta doğal "feminizm" gibi biyolojik motif ve evrensel kavramları ele alır" (Pettman 71). Lacan'a göre "aşkın varlıkbilimsel olarak nitelenebilecek bir düzeyi vardır. Arzu ötekinde, her zaman biraz fetişist biçimde, dudaklar, göğüsler, kalçalar, erkeklik organı gibi seçili nesnelere yönelir" (Badiou ve Truong 25).

Küçüğüm, bu senin sesin, güzel ırmak
Önce rüzgârın öptüğü, sonra benim öptüğüm
Bu bitmemiş şiirler senin ayak bileklerin
Soluğun, kokun, karnın, gölgeli gözlerin
Bu böyle çözümlü göğsün, enine boyuna dudakların
Sabahlara kadar ki büyük gözlerin böyle
(Berk 91)

"Bitmemiş Şiirler"den alınan yukarıdaki dizelerde sevgi nesnesine yüceltilmiş libidinal bir arzu söz konusudur. Arzu nesnesinin 'sesi, ayak bilekleri, soluğu,

kokusu, karnı, gözleri, göğsü, dudakları' gibi vücut parçaları ayrı ayrı yüceltilmiş ve bunların hepsi tek bir duyguda, libidinal bir istekte açığa çıkmıştır. İlhan Berk'in sevgi nesnesini vücut bütünlüğünden ziyade erojen bölgelerinden seçerek ve aşkınlaştırarak anlatması, şairin libidinal arzusunu gözler önüne serer. Bu arzuların bitmemiş olması bir ketlenme olduğunu ve arzunun tatmin edilmediğini bu yüzden de içindeki isteğin sürmeye devam ettiğini bizlere gösterir. "Aşk ilişkisinde haz ve erotizm, kadın ve erkek arasında belli bir mesafeye ihtiyaç duyar. Belli miktarda giz ve gizem, kendini tam olarak açmamak, karşı tarafı aramaya iten ve heyecan veren en önemli etkenlerdendir" (Hasanoğlu 182). Ancak bunların devamı sağlandığında aşk ilişkisi varlığını idame ettirebilir.

Yanında mahzunluğumu arttıran
Aşkımdı, doymadığım aşkımdı!
Ne kadar öpsem okşasam
Kalçaların, yarı açık dudakların
Alacakaranlık bakışlarındı.
(Cumalı 69)

Necati Cumalı yukarıda verilen şiir parçalarından hareketle fetişist bir aşk duyumuna sahip olduğu ileri sürülmektedir. Sevgilinin dudaklarının 'yarı açık' olması şehvetin/dürtüvari bir isteğin sürdüğüne işaretler. Bu düşüncüyü '...doymadığım aşkımdı' dizesi kanıtlar niteliktedir. Tatmin edilmeyen arzu, dolayısıyla da aşk nihayete ereceği için olumsuz gibi görülen bu duygu aslında aşkın devamı için elzemdir. Fakat bu dizelerde şair, aşkın yanılması kırmadığı için şikâyet eder gibi görünür ve bilinçli olarak bu aşkın devam etmesinden yanadır ama arzu nesnesinden bilinçdışı olarak kaçınır. Çünkü sonsuza dek sürecek bir aşk ancak tatmin edilmeyen, dolayısıyla ulaşılamayan bir aşk olabilir. Sezai Karakoç'un: "Açma pencereni perdeleri çek/Mona Rosa seni görmemeliyim" (Karakoç 16) dizelerinde de görülebileceği üzere, sevilen nesneye kavuşma/ulaşma aşkın devamının önündeki en büyük engellerden biridir.

...cinsel arzunun gerçeğe dönüştürülmesi aynı zamanda aşkın bir ilandan başka bir şey de olduğunun, tamamıyla bedene bağlı, tek tük somut kanıtlarından biridir. ...bedenin teslim edilmesi, soyunmak, öteki için çıplak olmak, çok eskilere dayanan hareketler yapmak, edebe aykırı davranmak, bağırarak gibi yollarla bedenin sahneye çıkışı kendini aşka bırakışın kanıtı olarak görülebilir. Aşk, ötekinin varlığının tümüyle ilgilidir, bedenin teslim edilmesi de bu bütünlüğün somut simgesidir. Aşk, kanıtının arzuyu sarıp sarmalamasını ister. Bedenlerin ayını o zaman sözün somut güvencesi olur, yaşamın yeniden icat edilmesi sözünün öncelikle beden düzeyinde tutulduğunu düşündürür (Badiou ve Truong 35-36).

Diğer yandan bakıldığında; yöneltilecek arzu, sevgi nesnesine, aşkınlaştırılmış olana ait olduğu için, âşık bu duyguları sadece ona karşı duyumsar. Başka

bir nesneye adeta kördür. Simone de Beauvoir'ın sevgilisi Nelson Algren'e yazdığı bir mektupta: "Senin ellerini, dudaklarını delice özlerken başka bir erkeğin ellerinin, dudaklarının vücuduma dokunmasına katlanamam" (Beauvoir 101) demesi, içinde varolan aşk duyumunun tek bir kişiye doğru aktığını, arzu nesnesinden başka bir şey düşünmediğini, diğer erkeklerle karşı adeta tiksindirici bir his beslediğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. "Âşık olan kişi her seferinde yalnızca tek bir nesne arar ve bu nesne de arzulanan tatmini tek başına sağlayabilecek gibi görünür" (Tridon 21).

Bak bunlar ellerin senin bunlar ayakların
Bunlar o kadar güzel ki artık o kadar olur
Bunlar da saçların işte akşamdan çözümlü
Bak bu sensin çocuğum enine boyuna
Bu da yatak olduğuna göre altımızdaki
Sabahlara kadar koynumda yatmışsın
(Süreya 14)

Aşkın, dürtüvari/cinsel arzu nesnesi haline gelmesiyle birlikte sevgilinin en önemsiz gibi görülen vücut parçaları bile âşık için transandantal bir anlam ifade etmektedir. Cinsel birlikteliğin kullanım alanı olarak çoğunlukla yatağın seçilmesi de âşıkların 'aşk yaptıkları yer'e verdikleri önemi açıklayabilir.

Yatak sıradan bir mobilya değildir. İnsanoğlu, göçebelere özgü sert yer yatağını terk ettiğinden beri, ömrünün üçte birini -altmış yaşına geldiğinde yirmi bin saatini- ve genellikle de ilk ve son dakikalarını bu mobilyada geçirir. Beşikten mezara dek, etnologlar zenginlerin ve yoksulların ortak noktası olan bu yolculuğun çeşitli aşamalarını saptamışlardır; yeni doğmuşların salıncakları ve kuvözleri, âşıkların ve karı kocanın yatağı, hasta yatağı ve ölüm döşegi... Kısacası, son derece sık rastlanan bir mobilya olmasına karşın, yatağın anlam zenginliği hayal gücünü harekete geçirir. Yatak her şeyden önce bir dönemeçtir. Uyku, aşk ve ölüm orada oynanır. Evlilik bağının simgesi, mahremiyetin en güçlü siperidir; özel yaşamın konuşulabileceği tek yerdir (Duby 198-199).

Yataklarını ayıran, birbirlerini özel alanlarına almayan kişilerin cinsel isteklerinin dolayısıyla da aşklarının bittiği görülür. Partnerini cinsel olarak arzulamayan kişilerin arasına soğukluk girer ve bu noktada ayrılmak kaçınılmaz olur. Bu açıdan bakıldığında da makale boyunca anlatmaya çalıştığımız tezimizin doğruluğu kanıtlanmış olur. Yine Beauvoir'ın sevgilisine yazdığı başka bir mektuba baktığımızda:

Çünkü Sartre cinsel hayatla pek ilgilenmiyordu. Yatak dışında her yerde sıcacık, hayat dolu bir adamdı. Daha önce hiç cinsellik tecrübem olmadığı halde bu soğukluğunu hissettim; sevgili olmak günden güne anlamsız, hatta mantıksız gelmeye başladı. Böyle başarısız sekiz-on yıldan sonra ayrıldık (Beauvoir 305-306).

Sartre ile ayrılma nedenlerini cinsel tutkunun bitmesine bağlar. Sevgililerin

arasındaki çekim, aşkı diri tutan sebeplerin önde gelenlerindendir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin içine aşkı dâhil ettiğimizde aşk; beslenme, uyku ya da boşaltım gibi içgüdüsel/dürtüsel bir arzudur. Aşkın devamı için arzunun devamı mutlaka şarttır. "İlişkimizin ilk iki yılında onun fiziksel güzelliğine duyduğum büyük istek, son bir yıl içinde körelmeye yüz tutmuştu. Son zamanlarda onunla ayda iki, bilemediniz üç kez -o da Claire'in çabasıyla- sevişir olmuştum. Bendeki bu uzaklık -bu soğukluk- ikimiz için de yıkıcı oluyordu" (Roth 14). Erkeğin bu şekilde cinsel açıdan ketlenmesi, duygusal olarak kastrasyona uğrayışı aralarındaki arzu nesnesinin ve dolayısıyla da aşkın bittiğinin en net göstergesidir. Çünkü doğal olarak aşk, cinsel tatmini/arzuyu ve o tatminin/doyurulmanın yaşattığı şeyleri, örneğin en temeli olarak bir çocuğun doğumunu içeren, bununla birlikte başka birçok farklı şeyleri, deneyimleri, kısacası olabilecek olan her şeyi içeren bir tasarıdır. Eğer bir aşk ilişkisinin içinde cinsel istek bakımından bir eksiklik varsa, sevgi nesnesine yöneltilen aşk duyumu da eksikleşmiş demektir.

Ellerin aklıma geldikçe...

-Tüh! nasıl aptallık ettim!-

Gece-gündüz beraberdik

Dudakların ne zaman istesem

Dudaklarımı uzattığım yerdeydi.

(Cumalı 68)

Bu mısralarda geçen 'dudak' kelimesi bizlere öpüşme eylemini dolayısıyla da cinsel arzuyu çağırıştırır. Aşk hem kelime olarak iki dudak arasından çıkan bir sözcüktür hem de âşıkların, sevgilerini birbirlerine gösterme şekilleri olan öpüşmeden beslenir. Öpüşme bu anlamda aşkın kanıtı için ihtiyaç duyulan bir eylemdir.

Öpücük, daha bastırılmış ve gelişmiş ırklar arasında, sahip olma eyleminin yukarıya doğru yer değiştirmesi, cinsel ilişkinin yüceltilmesi haline gelmiş gibi görünmektedir. Cinsel birleşmeden sonra, erkek ve kadının ulaşabileceği en yakın temastır. Eğer dudaktan öpüşme âşıklar tarafından tercih ediliyorsa, bunun nedeni dudaklardaki nemli mukusun elektrik akımını deriden daha iyi iletmesidir. Çok tutkulu öpüşmelerde âşıkların dilleri, annenin meme ucunu temsil eden sembolik bir kısım ve elektrikli aletlerdeki fiş ve priz gibi daha yakın bir bağlantı sağlayan fiziko-kimyasal bir kısım olmak üzere çift rol oynar (Tridon 61-62).

Âşıklar öpüşürken ağızları birbirlerinin tadıyla adeta mühürlenir ve bu tecrübe, duyguları uyandırır ve sevenleri transa geçirir. Bu halin içinde, karşı konulamayacak bir şekilde etraflarında olup bitenleri hatta kendilerini bile tamamen unuturlar. Birbirlerine temas eden, dokunan çiftlerin aralarındaki enerji açığa çıkar ve bu durum da birbirlerini onayladıkları hissini verir. Bu açıdan bakıldığında dokunulmak, kişiyi güzelleştirir.

Bende sana karşı öyle bir arzu var ki, bir taş benzer bir arzuyu taşısaydı ateşinin şiddetinden çatlardı. Aşk, benim bütün uzuvlarıma, bir sözün ruha yavaş yavaş sindiği gibi girdi. Soluğumda sen olmadan nefes alamıyorum. Bütün duyularımda sadece sen yaşıyorsun. Gözlerim, göz bebeklerim ve göz kapaklarım, arasında sen olmadan kapanamaz (Roudinesco 19).

Dokunmanın/temasın biyolojik açıdan arkaik kısmına bakacak olursak: Canlı bir varlık olarak deneyimlediğimiz ilk temasın, anne rahminin koruyucu duvarına dokunduğumuzda yaşadığımız fiziksel temas olduğu bilinmektedir. Bu temasın ilerleyen yıllarda kişi için ne derece önemli olduğu da açıkça ortadadır. Anne karnındaki bebeğin bütün derisi, anne rahminin içinde bulunan sıcak sıvıyla temas halindedir. Bebeğin gelişimi ilerledikçe, büyüyen bedeni, annesinin dokuları üstünde daha fazla basınç yapar ve içinde olduğu rahim bebeği günbegün daha kuvvetli, daha güçlü bir şekilde sarar. Büyüyen bebek bununla birlikte tüm bu dönemde annesinin ritmik bir şekilde soluk alışı ve verişini duyar ve annesi yürüdüğünde hafif ve düzenli bir şekilde sallanır. Bu bağlamda, bizi bütününü saran sıcak sıvının içinde yüzdüğümüz, annemizin hareket eden vücuduyla sallandığımız ve onun kalbinin ritmini duyduğumuz bu yaşanmışlıklar, ilk gerçek deneyimlerimizdir. Rahmin içinde yaşadığımız bu mutluluk, doğumla birlikte bütün yaşamımızdaki en travmatik tecrübelerden biri haline gelir ve hızla son bulur. Rahim, birkaç saat içinde güvenli ve sıcacık bir yuva olmaktan çıkarak gerilip sıkışan bir kas kesesi haline dönüşür. Yumuşak kucaklayış, sonraları kuvvetlice bir sarmalama halini alır. Dikkatli bakıldığında, yeni doğmuş bebekler tatlı, sevimli bir gülümsemeye değil, çaresiz bir kurbanın gergin, donuk yüz ifadesine sahipmiş gibi görünür. Bebeğin doğduğu andaki o ilk ağlaması aslında birdenbire o güvenli yeri terk etmek zorunda kalmasının yarattığı paniğin vahşi çığlıklarıdır. Bebeğin kaybettiği rahmin güvenirliliğini ve rahatlığını karşılamak için anne bakımına, dokunulmaya ve temasa çok ihtiyaç duyar. Bu ihtiyacın giderilebilmesi için en sık kullanılan yöntem; rahim içindeki kucaklayışın yerini, annenin kollarıyla sarmasına bırakır. Daha sonraki yıllarda kişilerin partnerlerinde bu teması/dokunuşu araması, bilinçdışından getirdiği bu serüvenle yakından ilgilidir. Temastan yoksun büyüyen çocuklar üzerinde yapılan gözlemler, bu çocukların ileriki yaşlarında başarısız sosyal ilişkiler kurduklarını ortaya koymuştur. Anneyle kurulan böylesine hassas bir yakınlık, ileriki yaşamda kişinin başarılı sosyal davranışlarda bulunması için çok gerekli ve önemlidir. Bu noktada anne, kollarıyla bebeğini sıkıca kucaklamanın yanında başka bir hareket daha yapar. Diğer eliyle bebeği düzenli hareketlerle ve belli bir güç uygulayarak özellikle sırt kısmını ovalar ve okşar. Bu hareketin, "bebeğin gazını çıkartmak " için yapıldığını söylemek yanlış olur. Burada amaç bebeğin huzursuzluğunu gidermektir. Bebek, daha fazla ilgiye ihtiyaç duyduğunda, annenin sıkıca sarmalmasına bu şekilde yapılan sırtını hafifçe okşama da eşlik eder. Buna genellikle ileri geri sallanma hareketleri de eklenir ve annenin başı bebeğin başına yakın bir mesafede tutularak kulağına hafifçe mırıldanır. Erken

bebeklik döneminde uygulanan bu sakinleştirici hareketlerin önemi büyüktür. Çünkü yetişkin yaşamının çeşitli dönemlerinde, bazen belirgin, bazen de gizlenmiş şekilde bu ihtiyaç tekrardan ortaya çıkacaktır. Bebeğin burada vermek istediği mesaj 'beni sıkı tut'tur. Genç âşıklar, bebek gibi partnerlerine 'beni sıkı tut' demek isterler. Hatta bazen birbirlerine "bebeğim/bebek" bile dedikleri görülür. Bu bağlamda aralarındaki yakınlaşma eylemleri, bebeklikten sonra ilk defa ortaya çıkar. İlk bebeklik döneminde olduğu gibi, bedensel temas işaretleri etkisini göstererek kuvvetli ve sıkı bir bağlılık duygusu oluşmaya başlar. Bu bağlılığın gücü de "beni hiç bırakma" sözüyle desteklenir. Flörtleşme ve cinsel temas öncesi dönemlerdeki eylemlerin neredeyse hiçbiri yeni oluşan faaliyetlerden değildir. Aynı zamanda davranışsal olarak değerlendirildiğinde âşık olmak, bebeklik dönemine geri dönüşe oldukça benzemektedir. İlk sosyal davranışlardan olan resmî bir şekilde el sıkışma ve önemsiz şeylerden konuşma ilişki ilerledikçe çocukluğun o güven verici el ele tutuşma eylemine geri döner. Genç sevgililer, önceki dönemlerinde ebeveynlerinin ellerini tuttukları gibi partnerleriyle de el ele yürürler. Tanışma ilerledikçe vücutları oluşan bir güvenle birlikte birbirlerine yaklaştıkça, iki baş bir araya gelir ve öpüşürler. İlişkide boyut atladıkça ve güven oluştuğunda daha da geriye, o sıcak temaların ilk günlerine dönülür. Eller tekrardan sevgilinin saçını, vücudunu, yüzünü okşar. Nihayetinde âşıklar tekrardan cırlıçıplak kalır ve bebeklik döneminden bu yana yine ilk kez bedenlerinin en mahrem, en ücra köşelerinde 'öteki'nin ellerinin dokunuşunu/temasını hisseder. Yapılan eylemlerle birlikte ses tonları da adeta zamanda geriye gider ve konuştukları kelimeler değil de ses tonlarındaki yumuşaklık, sıcaklık önemli hale gelir. Aralarında yeni bir çeşit "bebekçe konuşma" meydana gelir. Âşık birinin suratındaki romantik ifade yaramaz bir çocuğun surat ifadesine benzemez, sanki karnı doymuş bir bebeğin surat ifadesini andırıyor gibidir. Aynı zamanda bu bebekçe, çocukça davranış şekilleri, ilişki ilerleyip cinsel temas öncesi davranış aşamasına geldiğinde kaybolmaz. Daha geriye gider ve annenin memesinin emildiği döneme kadar eskiye döner. Dudakların arzu nesnesinin dudağına veya tenine değdiği masum öpücük yerini kuvvetli bir emme baskısına bırakır. Âşık, dilinin ve dudaklarının çeşitli kas hareketleriyle sevgilisinin ağzının içinde adeta süt arar gibi bir eylemde bulunur. Dolayısıyla aşk ilişkisinde bariz bir şekilde gösterilen temasın kökeni, bebeğin ilk dönemlerine kadar gitmektedir ve bu sebeple de kaçınılmaz olarak partnerlerin bu eylemlere sık sık başvurmalarının altında yatan neden bilinçdışlarından getirdikleri bu hareketlerdir. Bu bağlamda, aşkın temastan ve dolayısıyla da cinsellikten uzak düşünülmesi mümkün değildir.

Psikanaliz ve bebekler üzerindeki psikanalitik gözlemler cinsel heyecanın erken dönemde bebek ile bakıcısı arasındaki ve aile ortamındaki ilişkilerin haz verici deneyimleri bağlamında ortaya çıktığına ve ergenlik ve yetişkinlikte genital duyarlılıkların gelişmesini tamamlayıp merkezi yer tutmasıyla zirvesine eriştiğine ilişkin bolca kanıt ortaya koymuştur. Erken dönemdeki

dokunuşlarda derinin bütün yüzeyinin duyarlılığı, Freud'un erotojenik dediği bölgelerin cinsel heyecan verici nitelikleri ve zihindeki bilişsel izlerle bebeklikten itibaren şiddetli haz verici duygusal canlanmaya bağlı bilinçdışı fantezi gelişmeleri, özgün bilişsel-duygusal cinsel heyecan deneyimiyle zirveye çıkar. Yetişkin cinsel aşk erotik arzuyu özel bir kişiyle yaşanan bir ilişkiye yayar; burada geçmişten taşman bilinçdışı ilişkilerin ve bir çift olarak gelecek hayata ilişkin bilinçli beklentilerin canlandırılması birleşik bir ego idealinin canlandırılmasıyla bütünleşmiştir. Yetişkin cinsel aşk cinsellik, duygular ve değerler âleminde bir bağlanma demektir (Kernberg 36).

Fiziksel olarak yakınlaşma ve temasın getirdiği uyarılma, beden bölgelerinin birbirine karışması için duyulan ve dindirilemeyen özlem ebeveyne ilişkin nesnelerle birlikte yaşama temelinde bir kaynaşma özlemiyle meydana gelen özdeşleşmenin bebeklik dönemindeki biçimleriyle bağlantılıdır. Bebeğin mutlak tatmine ulaştığı, sevgi ve mutluluk dolu ilişkileri bağlamında annesiyle kurduğu yakın fiziki temastan hoşlanması, anneye karşı duyduğu aşk ve beraberinde gelen cinsel özlemlerinin doyurulmasına ilişkin ilksel bir fanteziyle birlikte gelişir.

Sanki hiçbir şey uyaramaz
İçimizdeki sessizliği
Ne söz, ne kelime, ne hiçbir şey
Gözleri getirin gözleri.
Başka değil, anlaşıyoruz böylece
Yaprağın daha bir yaprağa değdiği
O kadar yakın, o kadar uysal
Elleri getirin elleri
Diyorum, bir şeye karşı komaktır günümüzde aşk
Birleşip salıverelim iki tek gölgeyi.
(Cansever 122)

Bebeğe bakım verenler ve bebeğin diğer yakınları yukarıda bahsedildiği gibi bebeği okşar, tenini özellikle de sırtını ovalar, onu sarıp kucaklarlar. Bedensel temasla birlikte aralarında daha yakın bir ruhsal bağ da meydana gelir. Üzgün, kederli zamanlarda ya da basit fiziksel ya da ruhsal yaralanmalarda sarıp sarmalamanın, bebeklere ve çocuklara şifa verme ve teskin etme gücü vardır. Çocuğun gelişmesiyle birlikte bu temas oyunu arkadaşlar ve sevgililer tarafından devralınır. Bu noktada bu oyunu en iyi sergileyenler, çocukken temas tecrübesini daha çok yaşamış olanlardır. Yetişkin insanlarda da dokunma, her türden hastalığa karşı adeta bir kale gibi dikilen bağışıklık sistemini kuvvetlendirir. Bütün insanlar, bir el tarafından okşanmanın getirdiği mutluluğu, teselli veren etkisini ve yoksunluğunun acı veren tecrübesini deneyimlemişlerdir. Bu sebeple bahsedilen bu temel ihtiyacın karşılanmasına önem vermek ve sık sık yoğun temaslı ilişkiler kurmaya çalışmak gerekir. Şiirde geçen; "o kadar yakın, o kadar

uysal/elleri getirin elleri” dizesi bu temel ihtiyacın kanıtı niteliğindedir.

Derinin beş milyon sinir ucuna dokunulması, insanı canlandırır. Enerjilerini harekete geçirir. Karşılıklı dokunmada, sadece kendine dokunmanın harekete geçireceğinden daha fazla enerji harekete geçer. Bir başkasına dokunmaktır veya onun tarafından dokunulmaktır, bir insanın kendisini hissetmesinin ve kendi kendisiyle ilişkiye girebilmesinin yolu. Tenlerine çok dokunulan bebekler, dokunmadan esirgenen bebeklere kıyasla daha uyanık ve daha aktif görünür, daha da çabuk kilo alırlar. Dokunmanın esirgenmesinin, yoksun bırakılmanın (“elinden alma, çalma” anlamında) ölümcül sonuçları olabilir (Schmid 13).

Özellikle bu yoksun bırakılma bebekler için öldürücü sonuçlara yol açabilir. Bu sebeptendir ki yetişkin cinsel aşktan yoksun bırakılma/terk edilme âşıklar için de bir bakıma yıkıcı bir etkiye sahiptir. Ergenlikte yaşanan aşk ilişkisinin ilk yüce sevgi nesnesine/anneye olan temasına geri dönmesi olarak kabul edildiği için bir bakıma bebeğin eksiklikten dolayı çektiği acıyla eşdeğerdir. Şairin arzu nesnesinin ‘ellerinden’ beklediği tam olarak bu yoksunluğu alt edip ona karşı koymak ve böylelikle ‘iki tek gölge’nin birleşerek yek bir vücut meydana getirmesidir.

S. Freud, aşkın kökeninde ve tabiatında ‘cinsellik’ olduğunu ve bu cinsel ilişkinin de fiziksel doyum amacının ketlenmiş olduğunu söyler. Schopenhauer’da da bu görüşün izlerini görmek mümkündür. Ona göre; “bütün aşklar, istedikleri kadar uçarı, tensellikten, dünyevilikten uzak, ayakları, yerden kesik görünsünler, sadece cinsel dürtüde temellenirler hatta bu âşıklık hali, sadece daha yakından belirlenmiş, daha özelleşmiş hatta sözcüğün en dar anlamıyla cinsel dürtüdür” (Schopenhauer 23). Hatta Schopenhauer bu düşünceyi daha ileri götürerek aşkı, neslin bir devamı olarak addeder. Türkler özelinde söyleyerek genele vurduğu bu düşüncesini; “Türkler, kadınlarını sadece tohumlarını bırakabilecekleri bir tarla olarak görürler. Ne kadar yüce görünürse görünsün her türlü aşk, bütünüyle cinsiyet güdüsünden kaynaklanır. Aşkın belirlediği, gelecek neslin oluşmasıdır.” (Schopenhauer 31) şeklinde dile getirir. “Aşk, karşılıklı cinsel tatmin amacıyla bir erkek ve bir dişiye mümkün olan en yakın birlikteliğe çeken, genellikle gebe kalmayı ve üremeyi takip eden istemsiz ve zorunlu bir arzudur” (Tridon 247).

Güzel olan

Her günü seninle tekrar tekrar yaşamak

Erimek yarını olmayan zamanlarda

Durdurmak bir yerde bütün saatleri.

(Oğuzcan 71)

Arzu eksiklikten doğar ve algılanan bir boşluğu doldurma çabasıdır. Lacan, cinsel ilişkinin aslında varolmadığından bahseder. Cinsel ilişki denilen eylem, ‘öteki’nin dolayısıyla aşk ilişkisindeki partnerin arzusunun nesnesi olma girişiminden ibarettir. Arzu nesnesinin/sevgilinin bir tek âşığını arzuladığı düşünülür. Ancak bu ilişkide ve özellikle sevgilinin tahayyülünde ya üçüncü bir

kişi daha varsa, işte tam bu noktada bir kırıklık yaşanır. Çünkü aşk, neredeyse her daim 'öteki'nden/arzu nesnesinden daha fazla bir şey arzular. Bu sebeple de her ilişkide bir kırıklık olmak durumundadır. Bu eksiklik ve kırılıktan dolayı bir cinsel ilişkinin kişiyi 'öteki'nin arzusunun nesnesi konumuna götürmesi mümkün değildir. Bu bağlamda tamlik duygusuna erişebilmek için cinsel ilişkinin yeniden ve tekrar tekrar yaşanması gerekmektedir. Bu pencereden bakıldığında, Lacan'ın vurgulamak istediği durum; cinsel ilişki esnasında her bireyin kendi zevkine, 'öteki'nin bedeni aracı tutularak oradan hareketle odaklandığı ve dolayısıyla da cinselliğin sanılanın aksine bireyleri birleştirmekten ziyade, birbirinden ayırdığıdır. Çırlıçiplak kalmak ve 'öteki'nin bedeniyle bir bütün oluşturmak aslında sadece bir imgedir. Gerçekte meydana gelen, cinsel ilişkinin bedeni 'öteki'nden ayırıp daha uzaklarda konumlandırmasıdır. 'Cinsel ilişki yoktur' açıklamasından kastedilen durum budur.

Hadewijch d'Anvers, Tanrı'ya şöyle hitap ediyordu: "Sevilenin sevilende yaşaması ne kadar tatlı bir şeydir. Bunlar birbiri içine öyle girerler ki birbirinden artık ayrılamazlar. Bu keyif, ortak ve karşılıklı bir keyiftir. Ağızdan ağıza, yürekte yüreğe, vücuttan vücuda, ruhtan ruha geçer (Roudinesco 24).

Ve Lacan, bundan aşkın, cinsel ilişkinin yokluğunun yerine geçtiğini çıkarmıştır. Aşk bir bakıma cinsel ilişki eksikliğini gideren bir duyum olarak da düşünülebilir. Bu durum iki farklı şekilde anlaşılabilir. Daha bayağıca düşünülürse, aşkın düşsel olarak cinselliğin boşluğunu doldurduğu söylenebilir. Sonuçta, cinselliğin ne kadar harika olursa olsun -ne kadar harika olabileceği de ortadadır- hep bir tür boşluk duygusu içinde sona erdiğine bakılırsa bu doğrudur. Bu yüzden de hep yinelemenin etkisi altındadır: Durmaksızın işe yeniden başlamak gerekir. Şu durumda, aşk o boşlukta bir şeylerin olduğu, âşıkların o aslında var olmayan ilişkiden başka türlü bir şeyle birbirlerine bağlı oldukları düşüncesi olabilir (Badiou ve Truong 24-25). Bu doğrultuda düşünüldüğünde aşk, tamamlanma çabasıyla 'öteki' üzerinden yürütülen arzuya/şehvete karşı, her zaman yarım kalmak zorunda olmaktadır.

Sonuç

İçinde insanın olduğu her alan bilinç ve çoğunlukla bilinçdışıyla ilgili olduğundan dolayı, kaçınılmaz olarak bir ucu psikanalize deşmektedir. Şairler, aşk ilişkisinin gerekliliklerini ve bileşenlerini psikanalitik bir çözümlemenin yapabileceğinden daha güzel bir biçimde betimlemişlerdir. Bu bağlamda edebiyat ile psikanalizin de ortak noktaları oldukça fazladır denilebilir. Sanat eserlerinde değinilen olayların, kişilerin vs. bir göstereni vardır. Bu eserleri yaratan sanatçılar da birer insan olduğu için kalemlerinden dökülenler onların bilinçdışılarını yansıtır. Bu noktada çalışmaya eklenen şiirlerden hareketle ele alınan 'aşk' duyumunun cinsel yönünü ortaya koyabilmek için aşk sözcüğünün altında bulunan her şeyle ilgili olan dürtülerin/arzuların/şehvetin aşk ilişkisindeki karşılığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bahsedilen şiirlerde derin bir aşkın ve cinsel açıdan bağ(ım)lılığın ifadeleri öne çıkmaktadır. Arzu nesnesinin fiziksel özellikleriyle birlikte, ruhsal ve duygusal durumları da betimlenmektedir. Her dizede aşkın coşkusu, cinsellik ve arzu iç içe geçmiştir. Aşkın yoğunluğu, sevilen kişinin bedeninin her parçasında hissedilmektedir. Ayak bileklerinden dudaklarına, ellerinden gözlerine kadar her detay, sevgilinin varlığını ve ona olan derin hisleri daha anlamlı kılmaktadır. Şair, sevdiği kişinin varlığıyla hayatın anlam kazandığını vurgularken, bu varlığın libidinal etkilerine de dikkat çekmektedir.

Bu şiirlerdeki dil, samimi ve içten bir aşkı sergilerken aynı zamanda sevgiyi, arzuyu ve paylaşımı bir araya getirmektedir. İçsel bir sessizlik içinde bile, gözlerin ve ellerin iletişimi ön plandadır. Bu bağlamda da sevilenin vücut parçalarından hareketle âşıkta yarattığı arzunun libidinal etkisi ön plana çıkmaktadır. Sonuç olarak, bu metinleri seçme sebebimiz; aşkın hem fiziksel hem de duygusal derinliğini ve evrenselliğini yansıtan etkileyici dizeler olmasından dolayıdır. Aşk, zamanla eriyip giden bir şey değil, sürekli yeniden yaşanması gereken bir deneyim olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Badiou Alan ve Truong Nicolas. *Aşka Övgü*. Çeviren Orçun Türkay, Can Yayınları, 2011.
- Beauvoir, Simone de. *Nelson Algren'e Aşk Mektupları*. Çeviren Tülay Evler-Pınar Öztamur, Alfa Kitap, 2019.
- Berk, İlhan. *Toplu Şiirler*. Yapı Kredi Yayınları, 2003.
- Cansever, Edip. *Sonrası Kalır I-Bütün Şiirleri*. Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Cumalı, Necati. *Aşklar Yalnızlıklar Toplu Şiirler I*. Can Yayınları, 1991.
- Duby, Georges. *Bati'da Aşk ve Cinsellik*. Çeviren Ayşen Gür, İletişim Yayınları, 1992.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki. *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. Sosyal Yayınlar, 1995.
- Hasanoğlu, Alper. *Aşkın Halleri-İkili İlişkilere Farklı Bir Bakış*. Pinhan Yayıncılık, 2022.
- Karakoç, Sezai. *Gün Doğmadan*. Diriliş Yayınları, 2007.
- Kernberg, Otto F. *Aşk İlişkileri-Normallik ve Pataloji*. Çeviren Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Oğuzcan, Ümit Yaşar. *Şiir Denizi I*. Everest Yayınları, 2007.
- Pettman, Dominic. *Libido Zirvesi, Seks, Ekoloji ve Arzunun Çöküşü*. Çeviren Oya Gürbahçe Teoman, Ayrıntı Yayınları, 2024.
- Roth, Philip. *Meme*. Çeviren Seçkin Selvi, Can Yayınları, 2024.
- Roudinesco, Elisabeth. *Psikanaliz Sevdalısının Sözlüğü*. Çeviren Nami Başer, Encore Yayınları, 2024.
- Schmid, Wilhelm. *Dokunmanın Gücü Üzerine*. Çeviren Tanıl Bora, İletişim Yayınları, 2020.
- Schopenhauer, Arthur. *Cinnet ve Aşk*. Çeviren Volkan Altınkaynak, Dorlion Yayınları, 2019.
- Süreya, Cemal. *Üvercinka*. Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Tridon, Andre. *Psikanaliz ve Aşk*. Çeviren Babür Ataman, Dorlion Yayınları, 2024.